

New Educational Approaches

New Educational Approaches

E-ISSN: 2423-6780

Vol. 19, Issue 2, No.40, Autumn and Winter 2025, P:51-78

Received: 27/01/2024 Accepted: 20/09/2024

Research Article

Designing and Validating an Educational Model of Accounting Graduate Students in the Knowledge and Skills Required in Qualitative and Quantitative Research

Akram Taftiyan *: Assistant Professor, Department of Accounting, Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd, Iran.

taftiyan@iauyazd.ac.ir

Nasrin Alraji: Master Student, Department of Accounting, Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd, Iran.

nasrinalraji@gmail.com

Fatemeh Mansouri Mohammad Abadi: Ph. D. Student, Department of Accounting, Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd, Iran.

fa.mansuri75@gmail.com

Abstract

Accounting education courses have a very limited focus on skills development in the curriculum, which is reported by employers who want diverse skills and attributes in accounting graduates to maintain economic interests in the workplace. The aim of the current research is to design and validate an educational model of accounting graduate students in the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research and to explain and identify its components and indicators. The statistical population of the research included experts, and in the qualitative phase, 25 interviews were conducted with them (professors of accounting and financial management) using a non-random and chain sampling method (snowball). In the quantitative phase, 157 doctoral graduates in accounting were determined as a sample by random sampling and the research questionnaire was distributed among them. Theme analysis method was used to analyze qualitative data. In the theme analysis section, 8 main categories were identified in the form of 30 sub-categories and 196 concepts. Structural equation approach with Smart PLS software was used for quantitative data analysis and model validation. Findings indicated 196 concepts in the form of 30 sub-themes and 8 comprehensive main themes including quantitative and econometrics, qualitative, essay writing, thesis writing, professional skills acquisition and general education, technology skills acquisition, research ethics and knowledge acquisition in various fields. The accounting requirements have been extracted, which are the components of the proposed educational model for accounting graduate students in the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research. Also, the results of the research showed that the research model has a good fit and all the identified concepts have meaningfully explained the relevant categories; Therefore, this model can be used as an innovative strategy for curriculum developers of high-performing accounting graduate students.

Keywords: Educational Model, Graduate Students of Accounting, Knowledge and Skills, Quantitative and Qualitative Research.

* Corresponding Author

Introduction

The role of higher education institutions is not only to train graduates who are able to work in new jobs, but to prepare human resources who can contribute to the development of their jobs. For this reason, an important output of universities, especially at the graduate level, is to train students as worthy researchers who possess acquired knowledge and skills to conduct research and publish its results in a specific research field. Research skills refer to the abilities necessary to conduct research. Research skills can be classified into two groups: 1- skills that are necessary to review and evaluate surveys, experiments and other studies related to real issues in the field of research, and 2- skills that are necessary to conduct research such as designing, implementing and analyzing data and Interpretation and generalization of findings. Research report skills can also be added to this category. This research has met a new dimension of the educational needs of graduate accounting students in the knowledge and skills needed in qualitative and quantitative research and provides effective steps to reduce the knowledge gap between professors and graduate accounting students. In general, an attempt has been made to conduct a comprehensive and extensive study of the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research, and it seems that the validation of the obtained model will be effective in strengthening the results. Therefore, in the developing accounting environment of Iran, designing and presenting a coherent model, in addition to emphasizing the valuable findings of other researchers, as well as expanding the theoretical foundations, to present and evaluate the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research seems necessary. In this context, this research, based on the opinions of experts, professors and graduate students of accounting, will seek to answer this question: what are the most important knowledge and skills needed in qualitative and quantitative research for graduate students of accounting?

Methodology

The current research is a hybrid research and was chosen in the qualitative part of the research from among the many approaches of qualitative research to examine the dimensions and components of the educational model of accounting graduate students in the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research for theme analysis approach. In this section, in-depth semi-structured interview was used to collect data and to identify experts, the snowball technique, which is one of the targeted sampling methods, was used. The statistical population of the research in the qualitative part were all the experts (professors of accounting and financial management) who, in addition to having full experience, expertise on the subject of knowledge and skills required in qualitative and quantitative research, are also experts in this field. In the quantitative part, the statistical population of the study is made up of Ph.D. graduates in the field of accounting. For sampling, simple random sampling was used, and for determining the sample size, the formula for structural equation modeling was used. To determine the degree of desirability of the proposed model, a questionnaire was designed based on the main categories and themes extracted from the codings. The questionnaire included 8 main dimensions and 95 questions, which are designed and adjusted in a 5-point Likert scale (very high, high, medium, low and very low) and are graded from 1 to 5. After designing the questionnaire, in a preliminary study, in order to estimate the validity of the questionnaire; it was sent to the professors of accounting and financial management. Based on receiving corrective feedback and modifying the wordings of the questionnaire, according to their opinion, the validity of the questionnaire and the compatibility of the topic

with the questions and the usability and appropriateness of the questions were ensured. Based on this, it was found that the questions of the questionnaire have the power to explain and test the designed measurement tool.

Finding

The findings indicated 196 concepts in the form of 30 sub-themes and 8 comprehensive main themes including quantitative and econometrics, qualitative, essay writing, thesis writing, professional skills acquisition and general education, technology skills acquisition, research ethics and knowledge acquisition in various fields. The accounting requirements have been extracted, which are the components of the proposed educational model for accounting graduate students in the knowledge and skills required in qualitative and quantitative research. Also, the results of the research showed that the research model has a good fit and all the identified concepts have meaningfully explained the relevant categories.

Discussion and Conclusion

Students are one of the main elements of universities that will form the main body of various organizations and bodies of the society. Their satisfaction with the activities carried out in the university can influence their attitude towards their field of study in order to create motivation and maintain and improve the quality of education. Recognizing the needs and concerns of students, material and spiritual support, creating a suitable platform, providing tools and other facilities, and research are among the measures that can provide the basis for the emergence of graduate students' talents. Lack of motivation of students in the university, weak group spirit and lack of scientific enthusiasm is one of the internal shortcomings of the country's education system and a serious problem in universities. The model of the present research comprehensively expresses the effect of different types of factors affecting the knowledge and skills required in qualitative and quantitative researches, and finally, it helps to control the amount of education as well as the quality of education in qualitative and quantitative researches in universities, and in general, will lead to the improvement of education among graduate accounting students.

Acknowledgment

The study "Designing and Validating the Educational Model of Accounting Graduate Students in the Knowledge and Skills Required in Qualitative and Quantitative Research" was developed to complete the lack of a comprehensive model for sense of presence. I thank professionals' guidance.

مقاله پژوهشی

طراحی و اعتبارسنجی الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی

اکرم تفتیان^{ID*}: استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یزد، گروه حسابداری، یزد، ایران.

taftiyan@iauyazd.ac.ir

نسرین الراجی: دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

nasrinalraji@gmail.com

فاطمه منصوری محمدآبادی: دانشجوی دکتری، گروه حسابداری واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

fa.mansuri75@gmail.com

چکیده

واحدهای آموزشی حسابداری تمرکزی بسیار محدود بر توسعه مهارت‌ها در برنامه‌های درسی دارند. کارفرمایان این بحث را گزارش کرده‌اند که خواهان مهارت‌ها و ویژگی‌های متنوع در فارغ‌التحصیلان جدید حسابداری برای حفظ منافع اقتصادی در محیط کار هستند. هدف پژوهش حاضر طراحی و اعتبارسنجی الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی و تبیین و شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن است. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان است. در فاز کیفی، با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی از نوع زنجیره‌ای (گلوله برفی)، ۲۵ مصاحبه با خبرگان (اساتید رشته حسابداری و مدیریت مالی) انجام شد. در فاز کمی، نیز ۱۵۷ نفر از فارغ‌التحصیلان دکتری رشته حسابداری به عنوان نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی تعیین شدند و پرسشنامه پژوهش بین آنان توزیع شد. برای تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل تم استفاده شده است. در بخش تحلیل تم، ۸ مقوله اصلی در قالب ۳۰ مقوله فرعی و ۱۹۶ مفهوم شناسایی شدند. برای تحلیل داده‌های کمی و اعتبارسنجی الگو از رویکرد معادلات ساختاری با نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس استفاده شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که ۱۹۶ مفهوم در قالب ۳۰ تم فرعی و ۸ تم اصلی فراگیر شامل کمی و اقتصادسنجی، کیفی، مقاله‌نویسی، پایان‌نامه نویسی، کسب مهارت‌های حرفه‌ای و آموزش عمومی، کسب مهارت‌های فناوری، اخلاق پژوهش و کسب دانش در زمینه‌های مختلف مورد نیاز حسابداری استخراج شده‌اند که اجزای الگوی پیشنهادی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی را تشکیل داده‌اند. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد الگوی پژوهش دارای برازش مطلوب است و تمامی مفاهیم شناسایی شده به صورتی معنادار مقوله‌های مربوط را تبیین کرده‌اند؛ بنابراین، از این الگو می‌توان به عنوان راهبرد نوآورانه برای تدوین‌کنندگان برنامه‌های آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری با عملکرد بالا استفاده کرد.

واژگان کلیدی: الگوی آموزشی، دانشجویان حسابداری، دانش و مهارت، پژوهش کمی و کیفی، تحلیل تم.

* نویسنده مسئول:

مقدمه

از آنجا که منابع مهم‌ترین سرمایه‌ایجادکننده قابلیت‌های اساسی هر سازمانی به شمار می‌آیند، از مؤثرترین راه‌های دستیابی به مزیت رقابتی در دانشگاه کارآمدتر کردن دانشجویان است. با توجه به جهانی‌شدن و نیاز به رقابت، سازمانها باید مدیریت خود را با سیاست‌های جدید تغییر دهند تا بتوانند قدرت رقابتی خود را توسعه دهند. برای این منظور، به دانشجویانی خلاق و توانمند نیاز است که با عملکرد مدنظر بتوانند در پیشبرد رونق سازمان‌دهی دانشگاه‌ها کمک کنند (Leitner et al., 2021; Howcroft, 2017). پژوهش‌های فرایند نظام‌مند جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات برای افزایش شناخت درباره پدیده مورد مطالعه است. سازمان‌های جدید دانش‌محور نه فقط از دانش تولیدشده در دانشگاه‌ها استفاده می‌کنند، خود نیز به تولید، انتقال و مدیریت دانش به منظور خلق نوآوری‌های جدید اقدام می‌کنند؛ از این رو، نقش مؤسسه‌های آموزش عالی فقط تربیت فارغ‌التحصیلانی نیست که قادر به کار در مشاغل جدید باشند، بلکه تربیت نیروی انسانی است که در توسعه شغل خود نیز سهمیم باشند؛ به همین دلیل، برون‌داد مهم دانشگاه‌ها به ویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی تربیت دانشجویان به عنوان پژوهشگرانی لایق است که دانش و مهارت‌های انجام پژوهش و انتشار نتایج آن را در یک زمینه پژوهشی ویژه کسب کرده باشند (Senan & Sulphrey, 2022). مهارت‌های پژوهشی به توانایی‌های لازم برای انجام پژوهش اشاره دارند. مهارت‌های پژوهشی در دو گروه طبقه‌بندی می‌شوند: ۱- مهارت‌هایی که برای بررسی و ارزشیابی پیمایش‌ها، آزمایش‌ها و مطالعه‌های دیگر مرتبط با مباحث واقعی در حوزه پژوهش ضروری هستند و ۲- مهارت‌هایی که برای انجام پژوهش لازم هستند، مانند طراحی، اجرا و تحلیل داده‌ها و تفسیر و تعمیم نتایج مطالعه. مهارت گزارش پژوهش را نیز می‌توان به این طبقه افزود. هر دو طبقه مهارت‌ها بر صلاحیت‌های آماری و روش‌شناختی متکی هستند (Diez-Busto et al., 2023). مهارت آگاهی و درک عمیق انواع روش‌های پژوهش کمی و کیفی از اهمیتی ویژه برخوردار است. با توجه به سرفصل‌های بیان‌شده در طرح درس‌های تحت بررسی، مهارت‌های مربوط به پژوهش کمی در یازده طبقه قرار داده شده‌اند که عبارت‌اند از: شناسایی مسأله و پرسش پژوهش؛ طرح پژوهش؛ متغیرها؛ بررسی پیشینه و چارچوب‌های نظری پژوهش؛ انواع روش‌های پژوهش کمی؛ ابزار اندازه‌گیری؛ نمونه‌گیری؛ مباحث مربوط به طرح‌های آزمایشی؛ گردآوری و تحلیل داده‌ها؛ آمار توصیفی و استنباطی؛ گزارش پژوهش و مهارت‌های پیرامون پژوهش کیفی. با توجه به سرفصل‌های بیان‌شده در طرح درس‌های تحت بررسی، مهارت‌های مربوط به پژوهش کیفی در هشت طبقه کلی قرار داده شدند که عبارت‌اند از: ویژگی‌های پژوهش کیفی، انواع روش‌های پژوهش کیفی، پرسش پژوهش، طرح پژوهش، نمونه‌گیری، ابزار گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها و گزارش پژوهش. از میان مهارت‌های مشترک بین هر دو پژوهش کمی و کیفی، مبانی فلسفی و نظری پژوهش و اخلاق در پژوهش بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند (Lansdell et al., 2020). یکی از چالش‌های موجود در آموزش غلبه پژوهش‌های کمی پژوهش و کم‌توجهی به مباحث مربوط به پژوهش‌های کیفی است. در حوزه علوم انسانی، کاربرد دو پارادایم خردگرایانه و طبیعت‌گرایانه به روش‌های کمی و کیفی پژوهش منجر شده است. این روش‌ها مکمل یکدیگر هستند و برای شناخت پدیده‌ها می‌توان توان آمان از آنها استفاده کرد؛ بنابراین، ضرورت دارد به هر دو روش به صورت متعادل توجه شود و از هر گونه افراط و تفریط در این زمینه اجتناب شود. از آنجا که در دوره کارشناسی، استادان بیشتر روش‌های پژوهش کمی را آموزش می‌دهند و با توجه به اینکه در سال‌های گذشته، پژوهشگران حوزه علوم انسانی بیشتر به اجرای پژوهش‌های کیفی روی آورده‌اند، توجه جدی‌تر به آموزش مباحث روش کیفی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی ضرورتی انکارناپذیر است (Dwaase et al., 2020). به منظور کمک به ایجاد ارزش و پایداری واحدها، حسابداران باید

مهارت‌های خود را به ویژه در تجزیه و تحلیل داده‌ها گسترش دهند تا در معرض خطر جایگزین شدن توسط متخصصان سایر حوزه‌ها قرار نگیرند (Aryanti & Adhariani, 2020)؛ با این حال، نتایج برخی از مطالعه‌ها نشان می‌دهد فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی حسابداری از نظر فنی برای حضور در محل کار آماده هستند؛ اما در زمینه مهارت‌های کمی و کیفی هنوز راهی برای پیشرفت وجود دارد (Dolce et al., 2020). شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد کارفرمایان معمولاً مهارت‌های کمی و کیفی را بر مهارت‌های فنی در حرفه حسابداری ترجیح می‌دهند (Tan & Laswad, 2018). برای مثال، دولچه و همکاران تقاضای رو به رشد برای فارغ‌التحصیلان حسابداری که دارای توانایی‌های کار گروهی و مهارت‌های ارتباطی و بین‌فردی خوب هستند را تأیید کرده‌اند (Dolce et al., 2020). برنامه‌های حسابداری باید برای توسعه مهارت‌های کمی و کیفی که از نظر دانشجویان حسابداری و متخصصان شاغل مهم تلقی می‌شوند، در دسترس آنان قرار گیرند؛ بنابراین، چالش فعلی برای مؤسسه‌های آموزش عالی که دوره‌های حسابداری را تدریس می‌کنند، شناسایی مهارت‌ها و ابزارهای مرتبط با این حرفه و نحوه و زمان گنجاندن آنها در برنامه‌های درسی دانشگاهی است (Ahmed, 2019). کارفرمایان به طیفی گسترده از مهارت‌های کاری (مهارت‌های کار تیمی، پتانسیل رهبری، ارتباطات کلامی و مهارت‌های بین‌فردی) نیاز دارند؛ اما به نظر می‌رسد فارغ‌التحصیلان به اندازه کافی این مهارت‌ها را در برنامه‌های حسابداری خود آموزش ندیده‌اند. لین به این نتیجه رسید که بیشتر مربیان حسابداری و متخصصان حسابداری موافق هستند که آموزش حسابداری موجود باید اصلاح شود (Lin, 2008). در رابطه با این موضوع، چنگ پیشنهاد کرد که آموزش حسابداری باید از «عرضه‌محور به تقاضا‌محور» تغییر یابد (Cheng, 2007). در همین راستا، آلبرشت و ساک استدلال کردند که هنوز هم از سوی کارفرمایان و هم اساتید حسابداری درباره برنامه‌های حسابداری بحث و انتقادی مطرح می‌شود و آنها اعتقاد دارند تکیه شدید بر سخنرانی‌ها ممکن است مانعی برای کسب مهارت‌های حرفه‌ای باشد؛ زیرا به آنها نیاز است - نیاز به خاطر سپردن و استفاده از دانش - و بنابراین، مهارت‌های حرفه‌ای که برای محل کار مفید هستند با مهارت‌هایی جایگزین می‌شوند که مفید نیستند (Albrecht & Sack, 2001). علاوه بر این، جکسون و همکاران اشاره کردند نیاز به اصلاح آموزش حسابداری برای پاسخگویی به الزامات محیط خارجی، با در نظر گرفتن تقاضای فزاینده برای انواع مهارت‌های حرفه‌ای که در زمینه حسابداری ضروری هستند، وجود دارد (Jackson et al., 2006). براون نیز تأکید می‌کند از اساتید حسابداری در سرتاسر جهان خواسته می‌شود برنامه درسی را تغییر دهند تا فارغ‌التحصیلان حسابداری با مجموعه‌ای گسترده‌تر از مهارت‌ها و ویژگی‌هایی آشنا شوند که بیش از تخصص حسابداری صرفاً فنی را در برمی‌گیرد (Braun, 2004). اهمیت آموزش و توانمندی دانشجویان برای ورود به مرحله پژوهش به اندازه‌ای است که انجمن پژوهش‌های اقتصادی و اجتماعی در انگلستان دفترچه‌هایی راهنما را منتشر کرده است که در آنها، بخشی از چیزی را معرفی کرده است که پژوهشگران باید به عنوان پایه ورود به پژوهش بدانند تا کیفیت پژوهشان ارتقا یابد؛ برای مثال، این انجمن مهارت‌ها و توانایی‌های لازم در پژوهش برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی، به ویژه مقطع کارشناسی ارشد، در رشته علوم انسانی را در سه حیطه (۱) ادبیات پژوهش و ارزیابی؛ (۲) طراحی پژوهش و راهبرد و (۳) نوشتن و ارائه در نظر گرفته است. همچنین، بیان می‌کند دانشجو در سطح کارشناسی ارشد باید کاربرد روش‌شناسی را به خوبی درک کند و از آن استفاده کند و در سطح دکتری تلاش کند به معماها و مسائلی که به طور متداول تعریف می‌شوند، شکلی بازبینی شده بدهد (Dolce et al., 2020). مهارت‌های پژوهش‌های کمی و کیفی دانشجویان حسابداری برای ورود به حیطه پژوهش را می‌توان به پنج دسته تقسیم‌بندی کرد: ۱- مهارت تفکر انتقادی؛ توانایی تجزیه و تحلیل اطلاعات، توانایی تصمیم‌گیری و سازمان‌دهی نظرها، توانایی دفاع از عقاید، قدرت مقایسه و

استنتاج، ارزیابی بحث و توانایی حل مسأله است؛ ۲- دانش پایه پژوهش: دانشجوی پژوهشگر باید در زمینه تخصص و متناسب با دانسته خود وارد حیطه پژوهش شود. شناخت روش‌های پژوهش، شیوه پژوهش، داشتن ایده مناسب برای تنظیم پژوهشی سودمند و تعریف صحیح (جامع و مانع) حیطه پژوهش از جمله دانش‌های پایه هستند که دانشجو باید فرا گرفته باشد تا در حین پژوهش با راهنمایی استاد آنها را به درستی به کار گیرد. در این میان، توجه به اخلاق پژوهش به عنوان چتری حمایتی برای طی کردن مراحل پژوهش سالم حائز اهمیت است؛ ۳- مهارت پیشینه‌یابی: پژوهش علاوه بر اینکه امری گروهی است و نه فردی، در خلأ رخ نمی‌دهد و به پژوهش‌های سابق و نتایج آن وابسته است. هر مطالعه ضمن آنکه بر مطالعات قبلی مبتنی است، خود مقدمه مطالعات بعدی خواهد بود. هرچه تعداد این ارتباطات و پیوندهای ممکن در یک مطالعه با مطالعه‌های پیشین و نظریه‌های موجود بیشتر باشد، سهم آن در بسط دانش بشری بیشتر خواهد بود؛ ۴- مهارت‌های جمع‌آوری اطلاعات: استفاده از ابزار مناسب جمع‌آوری اطلاعات در تسهیل مراحل پژوهش و کیفیت آن تأثیرگذار است. شناخت ابزارهای مناسب یادداشت‌برداری، جمع‌آوری و ثبت دقیق منابع و ذخیره اطلاعات مفید پژوهش برای استفاده بهینه و به موقع در زمان نگارش پژوهش از جمله مهارت‌هایی هستند که دانشجو از دوره کارشناسی باید با آنها مواجه شود و آنها را در خود توسعه بخشد و ۵- مهارت ارائه، ارزیابی و ارزشیابی: یکی از اصول مهم در پژوهش‌ها، به ویژه در تحصیلات تکمیلی، تلاش برای ترویج و انتشار نتایج آن و ایجاد بستر نقد و گفت‌وگو برای کاربست آن است (Aryanti & Adhariani, 2020). همان‌طور که ملاحظه می‌شود، تمرکز پژوهش‌های خارج از کشور عمدتاً بر ادراک استادان و دانشجویان از درس روش پژوهش و چالش‌های آموزش آن است. در پژوهش‌های اندک داخلی نیز بیشتر از موانع اجرای پژوهش از ابعاد مختلف و چالش‌های آموزش روش پژوهش سخن به میان آمده است و پژوهشی انجام نشده است که به طور جامع دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری را مطالعه کند؛ بنابراین، توجه به تبیین و نیازسنجی مهارت‌های پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری موجب شکل‌گیری فرایند اصلاح و بهبود روش‌های علمی، آموزشی و پژوهشی در حوزه حسابداری می‌شود. این فرایند مبتنی بر فناوری و همراه با توسعه علمی است؛ به نحوی که موجب ارتقای کیفیت پژوهش‌های کمی و کیفی در درازمدت خواهد شد. این پژوهش بعدی جدید از نیازهای آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی را برآورده می‌کند و در راستای کاهش شکاف اطلاعاتی میان اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری، گام‌هایی مؤثر را ارائه می‌کند. به طور کلی، در این پژوهش تلاش شده است تا مطالعه‌ای جامع و گسترده در رابطه با دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی انجام شود و به نظر می‌رسد اعتباریابی الگوی به دست آمده بر تقویت نتایج مؤثر واقع شود؛ بنابراین، در محیط حسابداری و در حال توسعه ایران، طراحی و ارائه الگویی منسجم علاوه بر تأکید بر یافته‌های ارزشمند سایر پژوهشگران و نیز گسترش و بسط مبانی نظری، برای ارائه و ارزیابی دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی ضروری به نظر می‌رسد. در این زمینه، این پژوهش با تکیه بر نظرهای متخصصان، استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری، در پی پاسخ به این پرسش خواهد بود که مهم‌ترین دانش و مهارت‌های مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری کدام‌اند؟

در زمینه پژوهش حاضر، پژوهش‌هایی مختلف انجام شده‌اند که در ادامه برخی از آنها ارائه شده‌اند.

ستایش و رضائیان‌زاده (۱۴۰۲) در پژوهشی عوامل مؤثر بر نوآوری در حسابداری را شناسایی و رتبه‌بندی کرده‌اند. بر اساس نتایج پژوهش، سه عامل برتر مؤثر بر نوآوری در حسابداری به ترتیب اهمیت، شامل پیشرفت‌های فناوری

اطلاعات، تغییرات محیط کسب و کار و سطح دانش مالی و مهارت‌های تحلیلی حسابداران بوده‌اند. به منظور بهبود زمینه‌های نوآوری در حسابداری، نتایج این پژوهش حاکی از آن است که حسابداران باید از معلومات کلی در زمینه کسب و کار و پیشرفت‌های فناوری اطلاعات برخوردار باشند. همچنین، آنها به عنوان سرمایه انسانی فرآیند نوآوری در حسابداری، باید به طور مستمر سطح دانش مالی و مهارت‌های تحلیلی خود را از طریق کانال‌های مختلف آموزش دانشگاهی، دوره‌های آموزشی دیگر یا به صورت خودآموز ارتقاء دهند.

افخمی اردکانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی تأثیر مهارت‌های تحلیلی داده‌ها بر رفتار مالی کارکنان بخش حسابداری نهادهای عمومی غیردولتی را بررسی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد مهارت‌های تحلیلی داده‌ها بر رفتار مالی کارکنان بخش حسابداری نهادهای عمومی غیردولتی تأثیری معنادار دارند. تأثیر مهارت‌های تحلیلی داده‌ها بر رفتار مالی کارکنان زن بخش حسابداری نهادهای عمومی غیردولتی نسبت به مردها و همچنین، باتجربه‌ها نسبت به بی‌تجربه‌ها یکسان است و همچنین، مهارت‌های تحلیلی داده‌ها بر زیان‌گریزی، اطمینان بیش‌ازحد، عملکرد جمعی، درک خطر، پیش‌بینی‌های اقتصادی و جست‌وجوی اطلاعات تأثیری معنادار دارند.

طیبی‌راد و همکاران (۱۴۰۱) تأثیر آموزش مبتنی بر هوش چندگانه بر عملکرد تحصیلی، انگیزه و مهارت‌های دانشجویان رشته حسابداری را بررسی کرده‌اند. یافته‌ها حاکی از بهبود عملکرد تحصیلی و انگیزه در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل است. همچنین، نتایج نظرسنجی از دانشجویان نشان از اثربخشی روش آموزشی مبتنی بر هوش چندگانه در تقویت مهارت‌های کلامی، ارتباطی و کارگروهی در آنها و رضایتشان از این روش نسبت به رویکرد سنتی تدریس دارد. به مدرسان و متخصصان برنامه‌ریزی درسی در رشته حسابداری پیشنهاد می‌شود رویکردهای آموزش مبتنی بر هوش چندگانه را در طراحی و اجرای فرایند آموزش در دروس مختلف حسابداری استفاده کنند.

جامعی (۱۳۹۷) در پژوهشی تناسب محتوا و شیوه‌های آموزش حسابداری در مقطع کارشناسی ارشد با مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار را بررسی کرده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل اساتید دانشگاه، دانشجویان مقطع دکتری حسابداری و اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران است. نتایج پژوهش نشان داد محتوای آموزشی برنامه حسابداری برای آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان به منظور انجام وظایف ابتدایی حسابداری شرکت‌ها مناسب است؛ ولی این محتوا در آماده‌سازی دانشجویان برای انجام وظایفی با مهارت‌هایی در سطوح بالاتر، مانند حسابرسی، طراحی سیستم و تصمیم‌گیری، کافی و مناسب نیست. پیشنهاد آزمودنی‌ها ارائه دروسی بیشتر در زمینه‌های یادشده، تغییر روش آموزش و استفاده از فناوری و لحاظ کردن دروس‌های کارآموزی حسابرسی است.

السوگایر و السلطان شکاف مهارت‌های فارغ‌التحصیلان حسابداری و مهارت‌های بازار مورد نیاز از دیدگاه اساتید و متخصصان حسابداری در شرکت‌های حسابداری در عربستان سعودی را بررسی کرده‌اند. همچنین، چالش‌هایی را بررسی کرده‌اند که برنامه‌های حسابداری و اساتید در تغییرات سریع با آنها مواجه هستند. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده شکاف بین آموزش حسابداری و تقاضای بازار کار است. برنامه‌های حسابداری بر مهارت‌های فنی و کمتر بر سایر مهارت‌های عمومی تمرکز دارند. فارغ‌التحصیلان حسابداری فاقد مهارت‌های بین‌فردی، گفت‌وگو و زبانی هستند. این مهارت‌های استخدامی باید در آموزش حسابداری ادغام شوند تا شکاف کاهش یابد. نتایج نشان داد تمایل فارغ‌التحصیلان حسابداری به یادگیری فراتر از کلاس‌های درس و دانشگاه یکی از چالش‌های حیاتی برای تجهیز آنها به مهارت‌های مورد نیاز است (Alsughayer & Alsultan, 2023).

ریجال دانش، مهارت‌ها و نگرش را تعیین کرده است که فارغ‌التحصیلان حسابداری باید در دوره صنعتی داشته باشند. نتایج پژوهش بر اساس دیدگاه یک دانشجوی از این قرار است: آنها باید دارای تجربه کارآموزی، شرکت فعال در سمینارها، مهارت‌های حل مسئله و نگرش خوب باشند. دیدگاه دانشگاهی بر ارزش تحصیلی، توانایی سازگاری، تفکر انتقادی، رهبری و قدرت مبارزه تأکید دارد. دیدگاه کاربران فارغ‌التحصیل این است که آنها دارای مهارت‌های تحلیل دیجیتال، مهارت‌های کامپیوتری و خلاق هستند. علاوه بر این، این سه دیدگاه نیز دیدگاهی مشابه دارند مبنی بر اینکه فارغ‌التحصیلان حسابداری باید از نظر فنی سواد داشته باشند، دانش حسابداری پایه، مهارت‌های تحلیلی، مهارت‌های ارتباطی، تجربه کاری، مهارت‌های زبان خارجی، گواهینامه حرفه‌ای، ابتکار، کار گروهی، صداقت، دقت و جزئیات را داشته باشند (Rijal, 2023).

آریانتی و ادهاریانی ادراکات دانشجویان حسابداری و انتظارات کارفرمایان نسبت به مهارت‌ها و دانش مورد نیاز فارغ‌التحصیلان حسابداری در اندونزی را توصیف کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد درک دانشجویان از صداقت، یادگیری مستمر و اخلاق کاری مهارت‌هایی مهم هستند؛ در حالی که کارفرمایان بر اهمیت اخلاق کاری، کار گروهی و مدیریت زمان تأکید می‌کنند. دانش مورد نیاز فارغ‌التحصیلان حسابداری در درک دانشجویان شامل حسابداری مالی، گزارشگری مالی و تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی است؛ در حالی که کارفرمایان اهمیت تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، دانش برنامه میکروسافت آفیس و حسابداری مالی را درک کردند. تجزیه و تحلیل بیشتر نشان داد شکاف انتظاری بین ادراک دانشجویان و انتظارات کارفرمایان نسبت به مهارت‌های - نه دانش - مورد نیاز فارغ‌التحصیلان حسابداری وجود دارد (Aryanti & Adhariani, 2020).

عثمانی و همکاران ادراکات دانش آموزان از مهارت‌هایی که معمولاً برای رشته حسابداری و مالی مهم شناسایی می‌شوند را ارزیابی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد مهم‌ترین مهارت‌های فارغ‌التحصیل مهارت‌های ارتباطی و پس از آن، مهارت‌های تحلیلی و خودمدیریتی هستند. همچنین، یافته‌ها نشان داد زبان آموزشی برای چند مهارت فارغ‌التحصیلان از جمله مهارت‌های بین فردی، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی، ارتباطات، خودمدیریتی و مهارت‌های تحلیلی از نظر آماری معنادار است. سن از نظر آماری برای مهارت‌های تفکر انتقادی و جنسیت از نظر آماری برای مهارت‌های رهبری، فناوری و ارتباطی معنادار است (Osmani et al., 2017).

سیتول در پژوهشی مهارت‌ها و دانش فارغ‌التحصیلان حسابداری مرتبط با نقش آنها در ارائه خدمات شایسته و حرفه‌ای را بررسی کرده است. داده‌ها از کارفرمایان در رابطه با ده حوزه مهارت و دانش فناوری اطلاعات قابل اجرا برای فارغ‌التحصیلان حسابداری به دست آمده است. نتایج پژوهش نشان داد دانشجویان در زمینه واژه‌پردازی و دانش مهارت‌های نرم‌افزار ارتباطات بهتر آموزش می‌بینند؛ با این حال، کارفرمایان از فارغ‌التحصیلان حسابداری سطح ابتدایی انتظار دارند که دانش بسته‌های حسابداری و شایستگی‌های صفحه گسترده را داشته باشند (Sithole, 2015).

با توجه به پیشینه پژوهش، نقدهای وارد شده به چارچوب دانش و مهارت مورد نیاز دانشجویان حسابداری نیاز به مدل کامل‌تر و جامع‌تر را ضروری کرده‌اند. با وجود پژوهش‌های مختلف، هیچ یک از این پژوهش‌ها به ترکیب یافته‌ها و نتایج پژوهش‌های قبلی برای دستیابی به دیدگاهی جامع درباره ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر در الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی به صورت الگوی طراحی شده توجه نکرده‌اند و از این نظر، گفته می‌شود این پژوهش بدیع است. در این پژوهش، با توجه به نبود الگوی منسجم آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی و

همچنین، دیدگاه‌های متفاوت در طراحی الگو، رویکردی جدید برای دست‌یابی به محیطی با کمترین میزان ترک تحصیل مطرح می‌شود؛ از این رو، این پژوهش قصد دارد پس از تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های محیط یادگیری از طریق واکاوی پژوهش‌ها در حوزه حس حضور و تجمیع یافته‌ها، الگوی کیفی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی را طراحی و الگوی مدنظر را اعتباریابی درونی کند تا راهنمای دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری و اساتید دانشگاه رشته حسابداری باشد.

پرسش‌های پژوهش

۱. الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی چگونه است؟
۲. الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی از چه میزان اعتباری برخوردار است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های ترکیبی است که در این نوع طرح پژوهشی، ابتدا داده‌های کیفی و سپس، داده‌های کمی گردآوری و تحلیل می‌شوند. در بخش کیفی پژوهش، از میان رویکردهای متعدد پژوهش کیفی برای بررسی ابعاد و مؤلفه‌های الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی، رویکرد تحلیل تم برگزیده شد. در این بخش، برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته و به منظور شناسایی خبرگان از تکنیک گلوله برفی استفاده شده است که یکی از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند است. در این نوع نمونه‌گیری، نخست، چند نفر را که دارای مشخصات مدنظر هستند، پیدا می‌کنند و بعد از مصاحبه با آنها تقاضا می‌شود افرادی دیگر را برای مصاحبه معرفی کنند و به این ترتیب، رفته‌رفته بر تعداد پاسخگویان افزوده می‌شود (دیانتی دیلمی و خداکرمی، ۱۳۹۶). با توجه به اینکه از سال ۱۴۰۰ سرفصل دروس کارشناسی ارشد رشته حسابداری تغییر پیدا کرده است و عناوین درس روش پژوهش و درس تحلیل آماری به عنوانهای «تحلیل آماری اقتصادسنجی، کاربرد اقتصادسنجی در پژوهش‌های حسابداری، تحلیل آماری پیشرفته برای پژوهش‌های کمی و کیفی، کاربرد آمار در پژوهش‌های کمی و کیفی حسابداری» اضافه شده‌اند و این دروس با توجه به سرفصل و نام درس به‌اجبار توسط اساتید حسابداری و مدیریت مالی در دانشگاه‌ها تدریس می‌شوند، در این پژوهش، افرادی انتخاب شده‌اند که هم تخصص حسابداری و مدیریت مالی داشته‌اند و هم در این دروس تدریس کرده‌اند. این افراد با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند؛ بنابراین، جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی را کلیه خبرگان (اساتید رشته حسابداری و مدیریت مالی) تشکیل می‌دهند که علاوه بر داشتن تجربه، تخصص و اشراف کامل بر روی موضوع دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی، در این زمینه نیز صاحب‌نظر و دارای شرایط زیر هستند: ۱- دارای مدرک دکتری در رشته حسابداری یا مدیریت مالی باشند؛ ۲- سابقه راهنمایی پایان‌نامه ارشد یا رساله دکتری را داشته باشند و ۳- سابقه تدریس در دروس تحلیل آماری و روش پژوهش در مقطع تحصیلات تکمیلی را داشته باشند. در پژوهش کیفی، تعداد شرکت‌کنندگان یک بحث آماری نیست و یک تعداد از قبل تعیین‌شده برای اندازه نمونه وجود ندارد، بلکه زمانی که

توصیفات شرکت کنندگان به حد اشباع می‌رسد، تعداد شرکت کنندگان نیز کامل می‌شود؛ به این ترتیب که هرگاه پژوهشگر به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده‌شده یا مصاحبه‌های انجام‌شده با افراد مطلع به اندازه‌ای به همدیگر شباهت دارند که به تکراری شدن پاسخ‌ها یا مصاحبه‌ها منجر می‌شوند و داده‌هایی جدید در آنها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی می‌داند و دست از مصاحبه می‌کشد؛ بنابراین، ۲۵ مصاحبه انجام شد؛ ولی با توجه به اینکه مصاحبه‌ها به سمت تکرار پیش رفت و از مصاحبه ۱۲۱م به بعد داده‌ای جدید فراهم نشد و به عبارت دیگر، داده‌ها به مرز اشباع رسید، مصاحبه‌ها متوقف شدند و تحلیل مبتنی بر همان تعداد انجام شد. روش رسیدن به اشباع نظری به این صورت بود که در فرآیند تحلیل مصاحبه‌ها، به جای اینکه تحلیل‌ها یک‌جا انجام شوند، به صورت تدریجی عمل شد و پس از هر مصاحبه‌ای فرآیند تحلیل مضمون انجام شد، تا زمانی که مفهومی جدید حاصل نشد. بخش کمی این پژوهش به دنبال آزمون الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی است؛ بنابراین، از نظر هدف کاربردی است و در دسته پژوهش‌های توصیفی قرار می‌گیرد و الگوی ساخته‌شده با روش کمی به صورت پیمایشی همبستگی بررسی می‌شود. با توجه به به کارگیری داده‌های تاریخی، پژوهش حاضر پژوهشی گذشته‌نگر است و از آنجا که داده‌های مورد نیاز پژوهش از اطلاعات آرشیوی به دست آمده است، یک پژوهش کتابخانه‌ای تلقی می‌شود و در بخش آزمون الگو نیز پرسشنامه‌ای است. در بخش کمی پژوهش، جامعه آماری را فارغ‌التحصیلان مقطع دکتری رشته حسابداری تشکیل می‌دهند. برای نمونه‌گیری، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و برای تعیین حجم نمونه از فرمول معرفی شده برای مدل‌سازی معادلات ساختاری به صورت رابطه (۱) استفاده شده است (تفتیان و باقی‌نسب، ۱۴۰۲):

$$n = \max(n_1, n_2) \quad (۱)$$

$$n_1 = \left\lceil 50 \left(\frac{j}{k} \right)^2 - 450 \left(\frac{j}{k} \right) + 1100 \right\rceil \quad (۲)$$

$$n_2 = \left\lceil \frac{1}{2H} \left(A \left(\frac{\pi}{6} - B + D \right) + H + \sqrt{\left(A \left(\frac{\pi}{6} - B + D \right) + H \right)^2 + 4AH \left(\frac{\pi}{6} + \sqrt{A} + 2B - C - 2D \right)} \right) \right\rceil \quad (۳)$$

$$A = 1 - \rho^2 \quad (۴)$$

$$B = \rho \arcsin \left(\frac{\rho}{2} \right) \quad (۵)$$

$$C = \rho \arcsin(\rho) \quad (۶)$$

$$D = \frac{A}{\sqrt{3 - A}} \quad (۷)$$

$$H = \left(\frac{\delta}{z_{1-\alpha/2} - z_{1-\beta}} \right)^2 \quad (۸)$$

که در آن، j تعداد متغیرهای مشاهده‌شده، k تعداد متغیرهای پنهان، ρ ضریب همبستگی برای یک بردار تصادفی نرمال دومتغیره، δ اندازه اثر پیش‌بینی شده، α نرخ خطای نوع ۱ و β نرخ خطای نوع ۲ است. با توجه به رابطه (۱)، حداقل نمونه ۱۴۰ نفر و بهترین نمونه ۴۲۰ نفر محاسبه شده است؛ به این ترتیب، برای تعیین میزان مطلوبیت الگوی پیشنهادی، پرسشنامه‌ای بر اساس مقوله‌ها و مضامین اصلی مستخرج از کدگذاری‌ها طراحی شد. پرسشنامه شامل ۸ بُعد اصلی و ۹۵ پرسش است و در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم و بسیار کم) طراحی و تنظیم شده است و به این ترتیب، از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شده است. پس از طراحی پرسشنامه، در یک بررسی مقدماتی، به منظور برآورد میزان

روایی پرسشنامه و پرسش‌های مطرح‌شده، به اساتید رشته حسابداری و مدیریت مالی پرسشنامه ارسال شد. بر اساس دریافت بازخوردهای اصلاحی و اصلاح جمله‌بندی‌های پرسشنامه با توجه به نظر ایشان، از روایی پرسشنامه و تطابق موضوع با پرسش‌ها و قابلیت استفاده و به‌جا بودن پرسش‌های مطرح‌شده اطمینان حاصل شد. بر این پایه، مشخص شد پرسش‌های پرسشنامه قدرت توضیح‌دهی و آزمون ابزار اندازه‌گیری طراحی‌شده را دارند. با توجه به عدم دسترسی بودن افراد نمونه در این بخش به صورت حضوری، پرسشنامه به صورت الکترونیکی طراحی شده است و با توجه به فرمول معرفی‌شده برای مدل‌سازی معادلات ساختاری که بر اساس آن حداقل نمونه ۱۴۰ نفر است، لینک پرسشنامه طراحی‌شده از طریق فضای مجازی (واتساپ، تلگرام و ایتا) برای ۲۰۰ نفر از فارغ‌التحصیلان دکتری رشته حسابداری ارسال شده است و از آنها خواسته شده است تا در بازه زمانی ۱۰ روزه به پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. به محض جواب دادن افراد به پرسشنامه‌ها، جواب‌های آنها در پرسشنامه آنلاین قابل رؤیت بوده است. از میان ۲۰۰ لینک ارسال‌شده، ۱۷۰ پرسشنامه در بازه زمانی ۲۵ روزه تکمیل شده‌اند و از میان پرسشنامه‌های تکمیل‌شده و عودت داده‌شده، ۱۵۷ پرسشنامه قابلیت تحلیل را داشته‌اند و استفاده شده‌اند. شیوه تحلیل داده‌ها بر اساس مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد کمترین مربعات جزئی با نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس^۱ انجام شده است. مدل اندازه‌گیری شامل پایایی شاخص‌ها (ترکیبی و آلفا)، روایی همگرا و واگرا و مدل ساختاری شامل ضریب مسیر، معناداری و شاخص ضریب تعیین بود که برای بررسی فرضیه‌ها استفاده شدند. دلایل استفاده از پی‌ال‌اس در این پژوهش ارزیابی مدل‌های سلسله‌مراتبی و عدم نیاز به پیش‌فرض‌های توزیع نرمال داده و حل مسئله همانندی مدل اندازه‌گیری، عدم داده‌های گمشده و دورافتاده‌ها هستند. همچنین، این روش پیش‌بینی‌مدار است و می‌تواند در ساخت نظریه به کار رود. تحلیل داده‌ها مبتنی بر روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار پی‌ال‌اس است و برای بررسی برازش مدل ساختاری از شاخص‌های R^2 ، Q^2 و $Square$ و معیار نیکویی برازش (GOF)^۲ استفاده شده است.

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها: در بخش کیفی پژوهش، پس از انجام مصاحبه با خبرگان، محتوای مصاحبه‌ها اجرا و در طی جلسه‌های مصاحبه مستند شد. تمامی مصاحبه‌شوندگان دارای مدرک دکتری بودند. آمار جمعیت‌شناختی در جدول (۱) ارائه شده است.

1 Smart PLS

2 Goodness of Fit

جدول ۱: آمار جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

Table 1: Demographic statistics of the interviewees

متغیر	گروه	خبرگان	
		فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۹	۷۶
	زن	۶	۲۴
سن	۴۰ تا ۴۵ سال	۴	۱۶
	۴۶ تا ۵۰ سال	۱۹	۷۶
	بالای ۵۰ سال	۲	۸
مرتبه علمی	دانشیار	۱	۴
	استادیار	۲۴	۹۶
سابقه تدریس	۱۰ تا ۱۵ سال	۵	۲۰
	۱۶ تا ۲۰ سال	۱۸	۷۲
	بالای ۲۰ سال	۲	۸
جمع		۲۵	۱۰۰

با توجه به جدول (۱)، در پرسشنامه مربوط به خبرگان، از ۲۵ نفر افراد نمونه که جواب داده‌اند، ۱۹ نفر مرد و ۶ نفر زن بوده‌اند که نشان می‌دهد ۷۶ درصد مرد و ۲۴ درصد زن هستند. از طرفی، بیشتر خبرگان (۷۶ درصد) بین ۴۶ تا ۵۰ سال سن دارند. فقط یک نفر از خبرگان در مرتبه علمی دانشیاری بوده است و ۲۴ نفر استادیار بوده‌اند. از نظر سابقه تدریس، بیشتر خبرگان (۷۲ درصد) ۱۶ تا ۲۰ سال سابقه تدریس داشته‌اند. در جدول (۲)، آمار جمعیت‌شناختی فارغ‌التحصیلان مقطع دکتری رشته حسابداری ارائه شده است که نمونه بخش کمی پژوهش بوده‌اند.

جدول ۲: آمار جمعیت‌شناختی فارغ‌التحصیلان مقطع دکتری رشته حسابداری

Table 2: Demographic statistics of postgraduate accounting students

متغیر	گروه	فارغ‌التحصیلان مقطع دکتری رشته حسابداری	
		فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۵۸	۳۶/۵
	زن	۹۹	۶۳/۵
سن	کمتر از ۲۵ سال	۳۸	۲۳/۹
	بین ۲۶ تا ۳۵ سال	۵۴	۳۵/۲
	بین ۳۶ تا ۴۵ سال	۴۸	۳۰/۲
	بین ۴۶ تا ۵۵ سال	۱۷	۱۰/۷
میزان تحصیلات	دکتری	۱۵۷	۱۰۰
جمع		۱۵۷	۱۰۰

با توجه به جدول (۲)، در پرسشنامه مربوط به فارغ التحصیلان، از ۱۵۷ نفر افراد نمونه که جواب داده‌اند، ۵۸ نفر مرد و ۹۹ نفر زن بوده‌اند که نشان می‌دهد ۳۶/۵ درصد مرد و ۶۳/۵ درصد زن هستند. از طرفی، بیشتر فارغ التحصیلان (۳۵/۲ درصد) بین ۲۶ تا ۳۵ سال سن دارند. حدود ۲۴ درصد کمتر از ۲۵ سال، ۳۰ درصد بین ۳۶ تا ۴۵ سال و ۱۱ درصد بین ۴۶ تا ۵۵ سال سن داشتند. در گام اول تحلیل تم با مطالعه دقیق متن مصاحبه، در ابتدا، برای هر یک از مصاحبه‌های تهیه‌شده تمامی ایده‌های مستقل در قالب مفاهیم و تم‌ها دسته‌بندی شدند و چنین کاری برای هر کدام از مصاحبه‌ها انجام شد. این روند برای تمامی متن‌های مصاحبه انجام شد و در نهایت، ۱۹۶ مفهوم شناسایی شدند که با در نظر گرفتن مفاهیم مشابه، در نهایت، ۲۱ مفهوم و ۳۰ مقوله فرعی استخراج شدند. در مرحله دوم، پس از بررسی تم فرعی شناسایی شده، در نهایت، ۸ تم اصلی استخراج شدند.

جدول ۳: مفاهیم شناسایی شده

Table 3: Concepts identified

تم‌های اصلی	تم‌های فرعی	مفاهیم
کمی و اقتصادسنجی	روش‌های مناسب تخمین	تحلیل مدل‌های دینامیک اقتصادسنجی، انجام پیش‌فرض‌های تخمین مدل، بررسی برازندگی مدل‌های آماری، تعیین سطح معناداری، محاسبه مقادیر پارامترهای آزاد و مقید یک مدل.
	آزمون فرضیه	انجام آزمون ریشه واحد، انجام ناهمسانی واریانس، تشکیل فرض صفر، آشنایی با اصطلاح فرض صفر، انجام آزمون خطای استاندارد میانگین، انجام آزمون کولموگروف - اسمیرنف.
	تحلیل رگرسیون	تحلیل رگرسیون چندگانه، نحوه اجرا و تفسیر کلیه بخش‌های خروجی یک رگرسیون، آشنایی با فروض کلاسیک رگرسیون، تخمین رگرسیون با متغیر تعدیل گر مجازی، تخمین رگرسیون خودهمبسته با وقفه توزیعی.
	بررسی متغیرها	آشنایی با متغیرهای مجازی و کاربردهای آنها، سطح معناداری متغیرها، آزمون پایایی متغیرها، ارزیابی ضرایب متغیرها، شناسایی انواع متغیرها و تعیین نقش آنها، تبدیل متغیر کمی به متغیر مجازی، ترکیب متغیرهای پرسشنامه و صورت‌های مالی.
	مدل‌های آماری	مدل‌های غیرخطی و برآورد مدل‌های معادلات هم‌زمان، مدل رگرسیون دو مرحله‌ای فاما - مک‌بث، مدل‌های ایستا و پویا، مدل لاجستیک باینری، مدل خطی تعمیم‌یافته، مدل استنباط‌شده بر اساس آمار بیز، مدل‌های درختی و ماشین بردار پشتیبان.
	تحلیل داده‌ها	پیوند مستمر پژوهشگر با واقعیت‌های موجود در محیط پژوهش کیفی، کسب شناخت دقیق‌تر از موضوع پژوهش، مطالعه عمیق‌تر جامعه پژوهش، ثبت واقعیت به طوری که از سوی پاسخگویان دیده و تجربه شده باشد، رجوع به واقعیت بدون تصورات از پیش پنداشته شده یا مدل‌ها و الگوهای از پیش ساخته‌شده، برخورداری از اصالت دیدگاه افراد مورد مطالعه به جای دیدگاه پژوهشگر، توصیف سیستم معانی مشترک پاسخگویان به صورت دقیق، عمیق و همه‌جانبه.
کیفی	آشنایی با طرح پژوهش، ابعاد شناختی و فلسفی پژوهش‌های کیفی	ارائه یک نظریه جدید، کدگذاری داده‌ها و تحلیل استقرایی، تعیین قابلیت اطمینان داده‌های میدانی، استفاده از تم مشخص کردن تجربه‌های شخصی مشارکت‌کنندگان به وسیله بینش عمومی از کل داده‌ها، مطالعه واقعیت از درون به جای بیرون، تفسیر اطلاعات به جای تحلیل آماری داده‌ها، درک معنای مستتر در رفتارها.
	مراحل انجام پژوهش با استفاده از روش کیفی	توانایی نگارش پیشینه پژوهش به صورت انتقادی، ارائه دلیل منطقی برای انجام پژوهش مدنظر، شناسایی انواع متغیرهای پژوهشی، آشنایی با لزوم پشتیبانی شدن تک‌تک فرضیه‌ها و مدل‌ها در مبانی نظری، ارائه مستند تعاریف مفهومی و عملیاتی و بیان تعاریف همه واژه‌های اصلی به کاررفته

		در عنوان و فرضیه‌ها، آشنایی با چالش‌ها و خطاهای مرسوم، تدوین عنوان و چکیده تأثیرگذار، ویرایش حرفه‌ای پیش از ارسال مقاله.
مقاله‌نویسی	نگارش و تنظیم مقاله علمی	ارائه صحیح، دقیق، روشن و مختصر نتایج پژوهش، توانایی بحث و نتیجه‌گیری از یافته‌ها، مقایسه کردن یافته‌ها با پیشینه نظری و تجربی، توضیح روشن و روان کاربرد نتایج پژوهش برای هر یک از گروه‌های استفاده‌کننده، بیان دقیق نقاط تمایز پژوهش و نبود مقاله منتشرشده مشابه، ارائه تفاسیر مناسب درباره نتایج آزمون هر یک از فرضیه‌ها، شناسایی خلأ موجود در پژوهش‌های پیشین و اهداف پژوهش (دانش شکافی)، ارائه پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی.
	گزارش نتایج	ارائه صحیح، دقیق، روشن و مختصر نتایج پژوهش، توانایی بحث و نتیجه‌گیری از یافته‌ها، مقایسه کردن یافته‌ها با پیشینه نظری و تجربی، توضیح روشن و روان کاربرد نتایج پژوهش برای هر یک از گروه‌های استفاده‌کننده، بیان دقیق نقاط تمایز پژوهش و نبود مقاله منتشرشده مشابه، ارائه تفاسیر مناسب درباره نتایج آزمون هر یک از فرضیه‌ها، شناسایی خلأ موجود در پژوهش‌های پیشین و اهداف پژوهش (دانش شکافی)، ارائه پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی.
	تسلط کامل به برنامه ویراستاری	نگارش گزارش بدون غلط‌های دستور زبان، رعایت نکات نگارشی همانند فونت و اندازه و فاصله و غلط املایی در متن، نظم فهرست و انطباق شماره صفحه، درست و به‌جا به کار بردن علائم نگارشی به ظاهر پیش‌پاافتاده، اصلاح نیم‌فاصله‌های رعایت‌نشده در متن یا اعرابی که به‌اشتباه گذاشته شده‌اند، تبدیل واژه‌هایی که به صورت فینگلیش (کلمات فارسی که با حروف انگلیسی نوشته شده‌اند) به زبان فارسی، بررسی متن از لحاظ اشتباه‌های احتمالی املایی، تبدیل ارقام عربی به معادل فارسی.
	تسلط کامل به برنامه ویراستاری	پرهیز از نوشتن مطالب تکراری در فصل‌ها، اهمیت اجرای پژوهش و وجود تمایز و نوآوری، شناسایی کاربران و سازمان‌های همکاری‌کننده، تهیه و تنظیم گزارش پایانی پایان‌نامه با توجه به دستورالعمل نگارش مخصوص هر دانشگاه.
پایان‌نامه‌نویسی	آشنایی با چارچوب نگارش پایان‌نامه	دستیابی به یک چارچوب نظری بر اساس پیشینه نظری و عملی به منظور تدوین نظریه، شناسایی شیوه عملیاتی کردن متغیرها و روش‌های پژوهش در مطالعه‌های پیشین، حفظ انسجام و سازمان‌دهی منطقی مطالب، بهره‌گیری کافی از منابع لاتین، استفاده از منابعی که ارتباطی مشخص با موضوع پژوهش داشته باشند، دستیابی به مبنایی برای تدوین و توسعه فرضیه‌های پژوهش، یافتن ارتباط بین دستاوردها و یافته‌های پژوهش‌های پیشین با موضوع تحت بررسی، تفکیک صحیح پیشینه نظری و عملی.
	آشنایی با ادبیات و پیشینه پژوهش	بیان دلایل استفاده از روش‌های آزمون‌ها، به تصویر کشیدن فرآیند آزمون فرضیه‌ها با استفاده از داده‌های گردآوری‌شده، بیان صحیح نوع و روش پژوهش از ابعاد مختلف، معرفی ابزار مناسب و کفایت توضیحات، معرفی صحیح اعضای جامعه پژوهش، بیان دلایل انتخاب جامعه آماری، بیان روش انتخاب نمونه و تعیین حجم آن، بیان صحیح معیار اندازه‌گیری متغیرها، تعیین نقش متغیرها شامل مستقل و وابسته، ارائه مدل‌های رگرسیونی و مفهومی، معرفی نرم‌افزار آماری.
	آشنایی با روش‌شناسی پژوهش	بیان دلایل استفاده از روش‌های آزمون‌ها، به تصویر کشیدن فرآیند آزمون فرضیه‌ها با استفاده از داده‌های گردآوری‌شده، بیان صحیح نوع و روش پژوهش از ابعاد مختلف، معرفی ابزار مناسب و کفایت توضیحات، معرفی صحیح اعضای جامعه پژوهش، بیان دلایل انتخاب جامعه آماری، بیان روش انتخاب نمونه و تعیین حجم آن، بیان صحیح معیار اندازه‌گیری متغیرها، تعیین نقش متغیرها شامل مستقل و وابسته، ارائه مدل‌های رگرسیونی و مفهومی، معرفی نرم‌افزار آماری.

	آشنایی با تحلیل داده‌ها	مقایسه نتایج با نظریه‌های پژوهش و انتظارات اولیه پژوهشگر، بیان دلایل احتمالی رد فرضیه‌ها، ارائه پیشنهادهایی به افراد گروه‌ها و سازمانهای ذی‌نفع و مرتبط با موضوع پژوهش با استفاده از نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها، پرهیز از ارائه پیشنهادهایی به صورت دستوری و الزامی، پرهیز از بزرگ‌نمایی کردن پیشنهادها، کاربردی، تفسیر حسابداری یافته‌های فصل چهارم پایان‌نامه بدون تأکید بر اعداد و ارقام آماری.
	آشنایی با بحث و نتیجه‌گیری	مقایسه نتایج با نظریه‌های پژوهش و انتظارات اولیه پژوهشگر، بیان دلایل احتمالی رد فرضیه‌ها، ارائه پیشنهادهایی به افراد گروه‌ها و سازمانهای ذی‌نفع و مرتبط با موضوع پژوهش با استفاده از نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها، پرهیز از ارائه پیشنهادهایی به صورت دستوری و الزامی، پرهیز از بزرگ‌نمایی کردن پیشنهادها، کاربردی، تفسیر حسابداری یافته‌های فصل چهارم پایان‌نامه بدون تأکید بر اعداد و ارقام آماری.
کسب مهارت‌های حرفه‌ای و آموزش عمومی	کسب مهارت‌های ارتباطی	تعامل نوشتاری در ارائه گزارش‌های مالی و حسابداری، رازداری درباره اطلاعات مالی، توانایی انجام کار در محیط‌های گروهی، مسئولیت‌پذیری و قدرت یادگیری زیاد، مهارت تعامل و ارتباط شغلی با همکاران در محیط کار، مهارت صبوری و تحمل فشار در شرایط کاری پرحجم و سخت با حقوق زیاد، حرفه‌ای‌گری و دارا بودن اخلاق حرفه‌ای و تعهد کاری.
	کسب مهارت‌های راهبردی	مدل‌سازی تصمیم‌گیری کسب‌وکار، برقراری نظم در امور مالی شرکت، تنظیم راهبردهای کوتاه یا بلندمدت، بهبود عملکرد خود با بررسی عملکرد دیگران و کمک گرفتن از تجربه‌های آنان، مدیریت زمان در انجام اولویت‌ها، برخورداری از دقت و تمرکز زیاد.
کسب مهارت‌های فناوریانه	آشنایی و استفاده از نرم‌افزارها	آشنایی و استفاده از نرم‌افزار صفحه گسترده، آشنایی و استفاده از نرم‌افزارهای پردازش متن، آشنایی و استفاده از نرم‌افزار پایگاه داده، آموزش کدنویسی در Eview به صورت کاربردی، آشنایی با کاربرد نرم‌افزار تحلیل آماری SPSS و Eview.
	مدیریت سیستم	مدیریت فایل و دایرکتوری، برنامه‌ریزی و حسابرسی سیستم‌های اطلاعاتی، روش‌های مختلف جست‌وجوی موضوع، پایگاه‌های داده و سایت‌های معتبر، مدیریت فناوری و بودجه‌بندی، تجزیه و تحلیل سیستم‌ها، یادگیری ماشین، یادگیری نظارت‌شده و یادگیری بدون نظارت، برنامه‌نویسی برای تحلیل‌های پیشرفته آماری.
	مفهوم سرقت ادبی و اهمیت روش‌های تشخیص و اجتناب از آن	عدم استفاده از نوشته‌های دیگر پژوهشگران بدون استناد مناسب یا کسب اجازه، انطباق کامل همه استنادها به فهرست منابع، در نظر گرفتن اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی جامعه و پرهیز از کارهای با پس‌زمینه نظریه صرف، خودداری از حذف و دست‌کاری اطلاعات اصلی منابع، خودداری از بهره‌برداری مالی از کارهای دیگران بدون اینکه منفعتی نصیبشان شود، استفاده از نقل‌قول‌ها، در متن مشخص شود قصد سرقت ادبی وجود ندارد.
	به کارگیری استانداردهای اخلاقی	سهل‌انگاری در اجرای پژوهش یا سپردن اجرای کار به دیگران، عدم افشای اطلاعات محرمانه افراد و سازمانهای مشارکت‌کننده در پژوهش، احترام به عالمان در نقد دیدگاه‌های آنها، نگارش پژوهش به گونه‌ای نباشد که کسی یا گروهی محتمل آسیب یا ضرری شود و از میدان بیرون رود، ترتیب اسامی باید بر اساس سهم هر یک از نویسندگان در نگارش مقاله و مشارکت خلاقانه آنها باشد نه بر اساس جایگاه یا سوابق افراد، خودداری از به چاپ رساندن داده‌های مقاله پیشین با اندکی تغییر در متن در مقاله‌ای با عنوان جدید.
	فضایل اخلاقی در	توجه به نقش پیش‌فرض‌های ارزشی، حقیقت‌جویی در پژوهش، توجه قرار دادن اصل بی‌طرفی در

	پژوهش	پژوهش، تحمیل نکردن دیدگاه‌ها، خواسته‌ها و اغراض شخصی یا صنفی خود بر موضوع پژوهش، با شوق و ذوق و نشاط در پی حل مسأله بودن و هرگز خستگی و کسالت به خود راه ندادن، انجام پژوهش به صورت گروهی، تصحیح انگیزه و نیت.
	آسیب‌شناسی اخلاقی پژوهش	استفاده از داده‌های نامعتبر و غیرواقعی، بیان ناقص یافته‌ها یا انتشار نتایج به نفع یک گروه یا سازمان، دخالت دادن خواسته‌های شخصی، تدوین مقاله و پایان‌نامه با رویکرد رفع تکلیف و اخذ مدارک و مدارج علمی و عدم توجه به موضوع تولید علم و همچنین تقلید و عدم خلاقیت و نوآوری، انجام کارهای تکراری و مشابه و عدم اطلاع مراکز و پژوهشگران از فعالیت‌های علمی همدیگر و فقدان بانک‌های اطلاعاتی جامع موضوع‌های مورد پژوهش.
کسب دانش در زمینه‌های مختلف مورد نیاز حسابداری	آشنایی با مباحث مالیاتی	ثبت‌نام در نظام مالیات بر ارزش افزوده و ارائه اظهارنامه ارزش افزوده، شناسایی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی، وظایف مؤدیان مالیاتی، مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی.
	آشنایی با خدمات حسابداری	بررسی تغییرات مربوط به نقش‌ها و مسئولیت‌ها در محیط حسابداری داخلی، ویژگی‌های حساب‌برسان و مؤسسه‌های حسابداری و تفاوت‌های بین آنها و فعالیت‌هایشان و همچنین توانایی‌های شخصی حساب‌برسان مانند توانایی‌های ارتباطی و مهارت‌های ویژه، تنظیم گزارش حسابداری برای طرح و بررسی توسط مدیران، تنظیم گزارش حسابداری حاوی نظر حساب‌برسان در ارتباط با قضاوت در اختلاف چند نفر برای ارائه در دادگستری.
	شناخت قانون کسب و کار	نظارت بر قوانین با در نظر گرفتن درآمد و اهداف برای اجتناب از ضرر، آشنایی با نحوه اعمال ساختار سهام تشویقی در حقوق کسب و کار نوپا و قدمت دار، آشنایی با عملکرد هیئت مدیره طبق مقررات شرکت، آشنایی با مسئولیت مدنی و کیفری مدیران، مدت مأموریت مدیران و انتصاب اعضای جدید، سرمایه‌گذاری بیش از اندازه در دارایی‌های ثابت.
	آشنایی با حسابداری مدیریتی	روش‌های پیش‌بینی و تصمیم‌گیری در حسابداری مدیریتی، ارائه پیش‌بینی‌ها و تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی به صورت هفتگی یا دو هفته یک بار به مدیریت، گزارش دهی از هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم سهام، درک تجزیه و تحلیل بودجه‌بندی سرمایه.
	آشنایی با مبحث سرمایه‌گذاری مالی	آشنایی با تحلیل بنیادی و تأثیر آن بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری، آشنایی با اصول تابلوخوانی، آشنایی با اصول تشکیل سبد سرمایه‌گذاری و روش‌های ارزیابی و مدیریت آن، آشنایی با تحلیل تکنیکال ^۱ و شیوه ارزیابی روند حرکت قیمت سهام و پیش‌بینی آینده آن، سرمایه‌گذاری غیرمستقیم از طریق سبدگردانی اختصاصی، سرمایه‌گذاری غیرمستقیم از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری، انتخاب کارگزاری مناسب برای خرید و فروش سهام در بورس، آشنایی با سرمایه‌گذاری خطرپذیر (کسب و کارهای نوپا یا استارت‌آپ‌ها).
	شناخت موضوع‌های فناوری	آشنایی با فناوری مالی یا فینتک ^۲ ، سرعت زیاد در پردازش داده، خودکار شدن فرایندهای حسابداری توسط هوش مصنوعی، خودکارسازی فرایند صدور فاکتور پرداخت و حسابداری، تحلیل داده‌های حسابداری و پیش‌بینی، تصویب الکترونیکی - امضای دیجیتالی، داده‌کاوی و پردازش تحلیلی هم‌زمان، استفاده از ابزار و فنون حسابداری به کمک کامپیوتر.

روایی محتوایی: در این روش، پرسش‌های آزمون در اختیار متخصصان گذاشته می‌شوند و از آنها درخواست می‌شود تا مشخص کنند آیا پرسش‌های آزمون صفت مدنظر را اندازه‌گیری می‌کنند یا خیر و اینکه آیا پرسش‌ها کل محتوای

1 Technical Analysis
2 Fintech

آزمون را در بر می گیرند یا خیر. در صورتی که بین افراد مختلف در زمینه روایی آزمون توافق وجود داشته باشد، آن آزمون دارای روایی محتوایی است. در این پژوهش از شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR)^۱ لاوشه^۲ استفاده شده است. این شاخص توسط لاوشه طراحی شده است. برای محاسبه این شاخص از نظرهای کارشناسان متخصص در زمینه محتوای آزمون مدنظر استفاده می شود و با توضیح اهداف آزمون برای آنها و ارائه تعاریف عملیاتی مربوط به محتوای پرسش ها به آنها، از آنها خواسته می شود تا هر یک از پرسش ها را بر اساس طیف سه بخشی لیکرت «گویه ضروری است»، «گویه مفید است ولی ضروری نیست» و «گویه ضرورتی ندارد» طبقه بندی کنند. سپس، بر اساس فرمول زیر، نسبت روایی محتوایی محاسبه می شود:

$$CVR = \frac{\text{تعداد کل متخصصان} - \text{تعداد متخصصانی که گزینه ضروری را انتخاب کرده اند}}{2}$$

در این پژوهش، مقدار CVR بر اساس تعداد ۲۵ متخصص (اعضای هیئت علمی رشته حسابداری و مدیریت مالی)، ۰/۵۲ به دست آمده است که از ۰/۳۳ بیشتر است؛ بنابراین، پرسشنامه از روایی محتوایی برخوردار است. پس از شناسایی تم های اصلی، مدل مفهومی پژوهش به شرح زیر استخراج شد:

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

Figure 1: Conceptual model of the research

در این پژوهش، قابلیت اندازه گیری متغیرهای پژوهش توسط پرسش های پرسشنامه سنجیده شده است. شکل (۲) نشان دهنده مدل پژوهش با ضرایب مسیر و بارهای عاملی پرسش ها و شکل (۳) نشان دهنده مدل در حالت مقادیر آماری تی است.

1 Content Validity Ratio

2 Lawshe

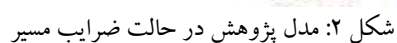

Figure 2: Research model in the mode of path coefficients

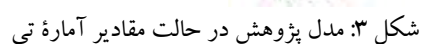

Figure 3: Research model in the state of t-statistics values

تحلیل پایایی ترکیبی

در این پژوهش، پایایی متغیرهای پنهان موجود در مدل پژوهش با استفاده از شاخص پایایی ترکیبی^۱ و شاخص آلفای کرونباخ محاسبه شده است. پایایی متغیرهای پژوهش در جدول زیر آمده است.

جدول ۴: پایایی متغیر اصلی پژوهش و ابعاد آن

Table 4: Reliability of the main research variable and its dimensions

نام متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	نتیجه
اخلاق پژوهش	۰/۸۵۱	۰/۸۹۸	پایایی متغیر مناسب است
دانش و مهارت	۰/۶۵۲	۰/۷۹۴	پایایی متغیر مناسب است
مقاله نویسی	۰/۶۱۲	۰/۷۹۳	پایایی متغیر مناسب است
پایان نامه نویسی	۰/۷۷۹	۰/۸۴۸	پایایی متغیر مناسب است
کسب دانش در زمینه های مختلف	۰/۸۰۵	۰/۸۸۵	پایایی متغیر مناسب است
کسب مهارت های فناوری	۰/۷۱۲	۰/۸۷۴	پایایی متغیر مناسب است
کسب مهارت های حرفه ای	۰/۷۶۷	۰/۸۵۲	پایایی متغیر مناسب است
کمی و اقتصادسنجی	۰/۷۴۹	۰/۸۳۹	پایایی متغیر مناسب است
کیفی	۰/۷۶۲	۰/۸۹۲	پایایی متغیر مناسب است

با توجه به میزان پایایی متغیرهای استخراج شده، همان گونه که مشاهده می شود، میزان پایایی متغیرها از میزان ۰/۷۰ بیشتر یا حدود این مقدار است؛ در نتیجه، متغیرها از پایایی قابل قبولی برخوردار هستند.

تحلیل روایی

روایی همگرا

جدول ۵: متوسط واریانس استخراج شده متغیر اصلی پژوهش و ابعاد آن

Table 5: Average extracted variance of the main research variable and its dimensions

نام متغیر	مقدار AVE
اخلاق پژوهش	۰/۶۸۷
دانش و مهارت	۰/۴۹۳
مقاله نویسی	۰/۵۶۱
پایان نامه نویسی	۰/۵۲۹
کسب دانش در زمینه های مختلف	۰/۷۱۹
کسب مهارت های فناوری	۰/۷۷۶
کسب مهارت های حرفه ای	۰/۵۹۱
کمی و اقتصادسنجی	۰/۵۶۸
کیفی	۰/۸۰۶

معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE)^۱ نشان دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین هر سازه با شاخص های خود است. به بیان ساده تر، میانگین واریانس استخراج شده میزان همبستگی یک سازه با شاخص های خود را نشان می دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است (Barclay & Smith, 1995). فورنل و لارکر مقدار بحرانی را عدد ۰/۵ معرفی کرده اند (Fornell & Larcker, 1981). اطلاعات جدول (۵) خروجی حاصل از اجرای

1 Average Variance Extracted

مدل را نشان می‌دهد. مقدار میانگین واریانس استخراج شده برای همه متغیرها بیشتر از ۰/۵ یا حدود این مقدار است و در مجموع، روایی همگرایی خوب برای تمام متغیرها حاصل شده است.

روایی واگرا (فورنل لارکر)

جدول ۶: ماتریس سنجش روایی افتراقی به روش فورنل و لارکر

Table 6: Differential validity assessment matrix by Fornell and Larker method

کیفیت	کمیت و اقتصادسنجی	کسب مهارت‌های حرفه‌ای	کسب مهارت‌های فناوری	کسب دانش در زمینه‌های مختلف	پایان‌نامه‌نویسی	مقاله‌نویسی	دانش و مهارت	اخلاق پژوهش	
								۰/۸۲۹	اخلاق پژوهش
							۰/۷۰۲	۰/۷۶۰	دانش و مهارت
						۰/۷۴۹	۰/۷۱۷	۰/۴۹۲	مقاله‌نویسی
					۰/۷۲۷	۰/۶۶۰	۰/۷۰۶	۰/۶۹۸	پایان‌نامه‌نویسی
				۰/۸۴۸	۰/۵۳۳	۰/۴۵۵	۰/۴۸۳	۰/۶۱۷	کسب دانش در زمینه‌های مختلف
			۰/۸۸۱	۰/۶۵۵	۰/۵۹۱	۰/۴۳۲	۰/۵۳۳	۰/۶۴۱	کسب مهارت‌های فناوری
		۰/۷۶۹	۰/۷۳۳	۰/۷۶۳	۰/۷۰۱	۰/۶۱۱	۰/۶۸۷	۰/۶۸۰	کسب مهارت‌های حرفه‌ای
	۰/۷۵۴	۰/۶۸۰	۰/۵۷۶	۰/۴۸۶	۰/۶۶۸	۰/۵۰۸	۰/۷۳۶	۰/۵۹۲	کمیت و اقتصادسنجی
۰/۸۹۸	۰/۳۲۲	۰/۳۷۸	۰/۲۳۵	۰/۲۲۸	۰/۴۲۱	۰/۶۰۹	۰/۵۷۱	۰/۳۱۱	کیفیت

معیاری مهم که با روایی افتراقی مشخص می‌شود، میزان رابطه یک سازه با شاخص‌هایش در مقایسه با رابطه آن سازه با سایر سازه‌ها است؛ به طوری که روایی افتراقی قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در مدل با شاخص‌های خود بیشتر تعامل دارد تا با سازه‌های دیگر. فورنل و لارکر (1981) بیان می‌کنند: روایی واگرا زمانی در سطح قابل قبول است که میزان میانگین واریانس استخراج شده برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (مربع مقدار ضریب همبستگی بین سازه‌ها) در مدل باشد. در پی‌ال‌اس، بررسی این موضوع به وسیله یک ماتریس انجام می‌شود که خانه‌های این ماتریس حاوی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها و جذر مقادیر میانگین واریانس استخراج شده مربوط به هر سازه هستند. در صورتی روایی واگرا قابل قبول است که اعداد مندرج در قطر اصلی از مقادیر زیرین خود بیشتر باشند. بعد از بررسی‌های انجام شده، مشخص شد مقدار جذر میانگین واریانس استخراج شده تمام سازه‌ها از مقادیر همبستگی بین سازه‌ها بیشتر یا قابل اغماض است؛ از این رو، می‌توان اظهار داشت در پژوهش حاضر، سازه‌ها (متغیرهای مکنون) در مدل با شاخص‌های خود بیشتر تعامل دارند تا با سازه‌های دیگر. به بیان دیگر، روایی مدل در حد مناسب است.

معیار نیکویی برازش (GOF): برای بررسی برازش مدل کلی از معیار نیکویی برازش استفاده شد که طبق فرمول زیر

محاسبه می‌شود:

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \cdot R^2}$$

(۱)

Communalities نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه است و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر R^2 سازه‌های درون‌زای مدل است.

جدول ۷: مقادیر لازم برای ارزیابی معیار GOF

Table 7: Values necessary to evaluate the GOF criterion

مقادیر اشتراکی	معیار R^2	
۰/۲۹۰	۰/۴۵۳	میانگین
$GOF = \sqrt{Communalities \cdot \bar{R}^2} = ۰/۳۶۲$		

وتسلز و همکاران سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای نیکویی برازش معرفی کرده‌اند (Wetzels et al., 2009) و اطلاعات جدول (۷) نشان می‌دهد نیکویی برازش محاسبه‌شده برای پژوهش ۰/۳۶۲ است که برازش قوی مدل به داده‌ها را مشخص می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

دانشجویان از ارکان اصلی دانشگاه‌ها به شمار می‌روند و در آینده پیکره اصلی سازمانها و ارگانهای مختلف جامعه را تشکیل خواهند داد. رضایت آنان از کلیه فعالیت‌های انجام‌شده در دانشگاه ممکن است در نگرش آنها به رشته تحصیلی‌شان در راستای ایجاد انگیزش و حفظ و ارتقای کیفیت آموزشی تأثیرگذار باشد. شناخت نیازها و دغدغه‌های دانشجویان، حمایت مادی و معنوی، ایجاد بستر مناسب، تهیه ابزارها و سایر امکانات و انجام پژوهش اقداماتی هستند که می‌توانند زمینه بروز استعدادهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی را فراهم کنند. کم‌انگیزی دانشجویان در دانشگاه و ضعف روحیه گروهی و نداشتن شوروشوق علمی از نارسایی‌های درونی نظام آموزشی کشور و مشکل جدی در دانشگاه‌ها است. در دهه‌های گذشته، فرایند نیازسنجی آموزشی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. پژوهش حاضر الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی را به عنوان ابزاری برای پیش‌بینی وضعیت پژوهش‌های کیفی و کمی دانشگاه تدوین و ارزیابی کرده است. این الگو به صورت جامع تأثیر انواع مختلف عوامل مؤثر بر دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی را بیان می‌کند و در نهایت، به کنترل میزان آموزش و همچنین، کیفیت آموزش پژوهش‌های کیفی و کمی در دانشگاه‌ها به طور مؤثر کمک می‌کند و به طور کلی، به بهبود آموزش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری منجر خواهد شد. به عبارتی، آموزش پژوهش‌های کیفی و کمی، مقاله‌نویسی، پایان‌نامه‌نویسی، کسب مهارت‌های حرفه‌ای و آموزش عمومی، کسب مهارت‌های فناوری و اخلاق پژوهش و همچنین، کسب دانش در زمینه‌های مختلف مورد نیاز حسابداری، همگی ممکن است در ارزیابی پژوهش‌های کمی و کیفی آینده دانشگاه‌ها نقشی مؤثر را ایفا کنند؛ بنابراین، سهم پژوهشی این مطالعه در تولید دانش جدید ارائه یک مدل مفهومی جدید است که تا کنون در هیچ یک از پژوهش‌های قبلی به آن اشاره نشده است. به منظور تحقق این هدف، از طریق روش نمونه‌گیری گلوله برفی، ۲۵ نفر از خبرگان که دارای شرایط مدنظر از لحاظ تخصص و تجربه در زمینه موضوع بودند، انتخاب شدند و مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته به صورت پرسش‌های باز و مشترک از آنها انجام شد. سپس، داده‌ها طبق رویکرد تحلیل تم، تجزیه و تحلیل و درون‌مایه‌های اصلی استخراج، تفکیک و دسته‌بندی شدند. پس از اعتبارسنجی روایی و پایایی یافته‌ها که در تحلیل تم دارای اهمیت بسیار

است، در نهایت، مدل پیشنهادی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی از دیدگاه خبرگان ارائه شد. این مدل دربرگیرنده ۸ تم اصلی شامل کمی و اقتصادسنجی، کیفی، مقاله‌نویسی، پایان‌نامه‌نویسی، کسب مهارت‌های حرفه‌ای و آموزش عمومی، کسب مهارت‌های فناوری، اخلاق پژوهش و کسب دانش در زمینه‌های مختلف مورد نیاز حسابداری است. مهارت در آمار و تحلیل داده‌ها یکی از مهارت‌های مهم و ابزاری کارآمد برای انجام پژوهش است که بدون آن امکان تحلیل داده‌های پژوهش توسط دانشجویان وجود نخواهد داشت؛ از این رو، تغییر نگرش دانشجویان به دروس آماری و آموزش صحیح مهارت‌های آماری به آنان می‌تواند تا حدودی این مشکل را برطرف کند. دادن تکالیف آماری مختلف به دانشجویان و انجام تمرین‌های عملی نیز می‌تواند در این زمینه راه‌گشا باشد. با افزایش مهارت دانشجویان در هر یک از مهارت‌های چهارگانه (جست‌وجوی اطلاعات، روش‌شناسی پژوهش، آماری و نوشتاری)، مهارت آنان در سایر زمینه‌ها نیز افزایش خواهد یافت. این موضوع اهمیت نگاه جامع و نظام‌مند به تمام مهارت‌های پژوهشی دانشجویان و آموزش هماهنگ این مهارت‌ها به آنان را آشکارتر می‌کند. به سخن دیگر، دروس روش پژوهش، آمار و دروس مرتبط با مقاله‌نویسی، ارتباطی تنگاتنگ با یکدیگر دارند که توجه به یکی از آنها بدون توجه به دیگری نتیجه‌ای مطلوب و قابل قبول را به همراه نخواهد داشت. نتایج همچنین نشان داد بین مهارت‌های آماری و نوشتاری دانشجویان و شمار مقاله‌ها و طرح‌های پژوهشی آنان رابطه وجود دارد؛ از این رو، هرچقدر دانشجویان مقاله‌های بیشتری را منتشر کنند و طرح‌های پژوهشی بیشتری را انجام دهند، مهارت‌های کمی و کیفی آنان بهبود خواهند یافت. به منظور ارزیابی تأثیر مقوله‌های الگوی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی حسابداری در دانش و مهارت مورد نیاز در پژوهش‌های کیفی و کمی، از سیستم معادلات ساختاری استفاده شده است. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد دانش و مهارت‌های مورد نیاز شناسایی شده مورد قبول و از روایی سازه لازم برخوردار هستند. همچنین، بررسی نظرهای خبرگان نشان می‌دهد هیچ یک از خبرگان با مؤلفه‌های مطرح شده مخالف نبودند و این درجه توافق ۱۰۰ درصد را برای موافقت با مؤلفه‌ها نشان می‌دهد. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش‌های حمیدی‌زاده و همکاران (۱۴۰۲)، دیانتی دیلمی و همکاران (۱۴۰۱) و آریانتی و ادهاریان (Aryanti & Adhariani, 2020) هم‌سو است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود الگوی به‌دست‌آمده از این پژوهش در اختیار اساتید و مدیران گروه حسابداران و برنامه‌ریزان برنامه درسی مقطع تحصیلات تکمیلی و هیئت اجرایی جذب اعضای هیئت علمی دانشگاه قرار گیرد تا هنگام برنامه‌ریزی دروس از آن بهره‌برداری شود. به علاوه، پیشنهاد می‌شود ترتیبی اتخاذ شود تا این الگو از طریق یک برنامه ویدیوکنفرانس به تمام اعضای هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه‌های استان یزد معرفی شود تا اعضای هیئت علمی تدریس خودشان را با آن تطبیق دهند و برای توسعه نحوه تدریس برنامه‌ریزی کنند. در زمینه محتوای روش پژوهش کمی، مباحثی همچون شناسایی مسأله و پرسش پژوهش، روش‌های آزمایشی و شبه‌آزمایشی، روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری و روش تحلیل داده‌ها نیازمند توجه و تأکید بیشتر هستند. در رابطه با روش پژوهش کیفی، با توجه به جایگاه روش‌های یادشده در پژوهش‌های رشته حسابداری، ایجاد زمینه مناسب برای آشنایی عمیق‌تر دانشجویان با انواع روش‌های کیفی، فهم تفاوت آنها و کاربرد هر یک در موقعیت مناسب ضرورتی انکارناپذیر است که باید مورد توجه جدی استادان، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و برنامه‌ریزان قرار گیرد و از معرفی سطحی این روش‌ها اجتناب شود. همچنین، آموزش شیوه تحلیل داده‌های حاصل از مطالعات کیفی نیز باید مدنظر قرار گیرد.

منابع

- افخمی اردکانی، جمال، آذین‌فر، کاوه، داداشی، ایمان، و فلاح، رضا (۱۴۰۱). تاثیر مهارت‌های تحلیلی داده‌ها بر رفتار مالی کارکنان بخش حسابداری نهادهای عمومی غیردولتی. *ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۵(۱۱)، ۳۸۵-۳۶۲. https://jou.spsiran.ir/article_156908.html
- تفتیان، اکرم، و باقی‌نسب، فرزاد (۱۴۰۲). بررسی رابطه سواد مالی و مزیت رقابتی در شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) با تأکید بر استراتژی کاهش ریسک تجاری. *توسعه و سرمایه*، ۸(۱)، ۱۶۷-۱۸۷. https://jdc.uk.ac.ir/article_3409.html
- جامعی، رضا (۱۳۹۷). بررسی تناسب محتوا و شیوه‌های آموزش حسابداری (کارشناسی ارشد) با مهارت‌های مورد نیاز بازار کار: از دیدگاه دانشجویان، اساتید دانشگاه و اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران. *تدریس پژوهی*، ۶(۳)، ۲۱۸-۲۳۳. https://trj.uok.ac.ir/article_60997.html
- حمیدی‌زاده، محمد مهدی، اوحدی، فریدون، و شکری، اعظم (۱۴۰۲). تأثیر راهبرهای انگیزشی بر جامعه‌پذیری حرفه‌ای دانشجویان حسابداری مقاطع تحصیلات تکمیلی. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۵۷، ۲۳-۴۱. https://journals.iau.ir/article_699782.html
- دیانتی دیلمی، زهرا، و خداکرمی، الهام (۱۳۹۶). تأثیر انتشار اخبار زیست‌محیطی روی قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش سرمایه‌گذاری*، ۲۳(۶)، ۱۸۹-۲۱۲. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/844163>
- دیانتی دیلمی، زهرا، بابایی بیدهندی، مرجان، و عباسیان، حسین (۱۴۰۱). ارزشیابی کیفیت درونی برنامه درسی حسابداری مدیریت در ایران: از دیدگاه اساتید و دانشجویان این رشته. *حسابداری مدیریت*، ۵۳، ۱۹-۳۴. <https://sanad.iau.ir/Journal/jma/Article/816422>
- ستایش، محمدحسین، و رضائیان‌زاده، زهرا (۱۴۰۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر نوآوری در حسابداری. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۷۸، ۱-۳۳. <https://doi.org/10.22054/qjma.2023.73784.2461>
- طیبی‌راد، وحیده، دیانتی دیلمی، زهرا، غلامی جمکرانی، رضا، بختیاری، ابوالفضل، و عباسیان، حسین (۱۴۰۱). آموزش مبتنی بر هوش چندگانه در کلاس حسابداری، بهبود عملکرد، انگیزه و مهارت دانشجویان؛ تجربه‌ای نوین. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۲(۳)، ۸۱-۱۰۰. <https://doi.org/10.22051/jera.2021.36949.2901>

References

- Afkhami Ardakani, J., AzinFar, K., Dadashi, I., & Fallah, R. (2023). The effect of data analytical skills on the financial behavior of accounting staff of non-governmental public institutions. *Political Sociology of Iran*, 5(11), 362-385. https://jou.spsiran.ir/article_156908.html [In Persian]
- Ahmed, I. (2019). Bridging the gap between governmental accounting education and practice. *Accounting*, 5(1), 21-30. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2018.6.003>
- Albrecht, W. S., & Sack, R. J. (2000). *Charting the course through a perilous future*. American Accounting Association. <https://cir.nii.ac.jp/crid/1130282269459463168>
- Alsughayer, S. A., & Alsultan, N. (2023). Expectations gap, market skills, and challenges of accounting education in Saudi Arabia. *Journal of Accounting, Finance, and Auditing Studies*, 9(1), 22-60. <https://doi.org/10.32602/jafas.2023.002>
- Aryanti, C., & Adhariani, D. (2020). Students' perceptions and expectation gap on the skills and knowledge of accounting graduates. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business (JAFEB)*, 7(9), 649-657. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no9.649>

- Barclay, M. J., & Smith Jr, C. W. (1995). The maturity structure of corporate debt. *Journal of Finance*, 50(2), 609-631. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1995.tb04797.x>
- Braun, N. M. (2004). Critical thinking in the business curriculum. *Journal of education for Business*, 79(4), 232-236. <https://doi.org/10.1080/08832323.2020.12088718>
- Cheng, K. W. (2007). The curriculum design in universities from the perspective of providers in accounting education. *Education*, 127(4). <https://B2n.ir/h93349>
- Dianati Dalami, Z., & Khodakarami, E. (2017). The impact of environmental news on stock prices of companies listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 6(23) 189-212. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/844163> [In Persian].
- Dianati, Z., Babaei Bidhandi, M., & Abbasian, H. (2022). The internal quality evaluation of management accounting curriculum in iran: the perspective of students and professors. *Management Accounting*, 15(53), 19-34. <https://sanad.iau.ir/Journal/jma/Article/816422> [In Persian].
- Diez-Busto, E., Palazuelos, E., San-Martín, P., & del Corte, J. M. (2023). Developing accounting students' professional competencies and satisfaction through learning experiences: Validation of a self-administered questionnaire. *The International Journal of Management Education*, 21(3), 100859. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100859>
- Dolce, V., Emanuel, F., Cisi, M., & Ghislieri, C. (2020). The soft skills of accounting graduates: perceptions versus expectations. *Accounting Education*, 29(1), 57-76. <https://doi.org/10.1080/09639284.2019.1697937>
- Dwaase, D. A., Awotwe, E., & Smith, E. O. (2020). Skills requirements of the professional accountant in a changing work environment. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 25(12), 12-17. <https://doi.org/10.9790/0837-2512071217>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3151312>
- Hamidizadeh, M. M., Ohaddi, F., & Shokri, A. (2023). The effect of motivational strategies on the professional socialization of postgraduate accounting students. *Financial Accounting and Auditing Research*, 15(57), 23-42. https://journals.iau.ir/article_699782.html [In Persian].
- Howcroft, D. (2017). Graduates' vocational skills for the management accountancy profession: exploring the accounting education expectation-performance gap. *Accounting Education*, 26(5-6), 459-481. <https://doi.org/10.1080/09639284.2017.1361846>
- Jackson, M., Watty, K., Yu, L., & Lowe, L. (2006). *Inclusive assessment: improving learning for all: a manual for improving assessment in accounting education*. RMIT University. https://ltr.edu.au/resources/grants_2005project_accounting_manual.pdf
- Jamei, R. (2017). Examining the appropriateness of the content and methods of accounting education (master's degree) with the skills required by market workers: from the point of view of students, university professors and members of the public accountant's community of Iran. *Research in Teaching*, 6(3), 218-233. https://trj.uok.ac.ir/article_60997.html [In Persian].
- Lansdell, P., Marx, B., & Mohammadali-Haji, A. (2020). Professional skills development during a period of practical experience: Perceptions of accounting trainees. *South African Journal of Accounting Research*, 34(2), 115-139. <https://doi.org/10.1080/10291954.2019.1662575>
- Leitner-Hanetseder, S., Lehner, O. M., Eisl, C., & Forstenlechner, C. (2021). A profession in transition: actors, tasks and roles in AI-based accounting. *Journal of Applied Accounting Research*, 22(3), 539-556. <https://doi.org/10.1108/JAAR-10-2020-0201>
- Lin, Z. J. (2008). A factor analysis on knowledge and skill components of accounting education: chinese case. *Advances in Accounting*, 24(1), 110-118. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2008.05.009>

- Osmani, M., Hindi, N., Al-Esmail, R., & Weerakkody, V. (2017). Examining graduate skills in accounting and finance: the perception of middle eastern students. *Industry and Higher Education*, 31(5), 318-327. <https://doi.org/10.1177/095042221772175>
- Rijal, S. (2023). Accounting graduates' knowledge, skills, and attitude in the industrial age 5.0. *Jurnal Manajemen dan Akuntansi*, 3(2), 42-60. <https://doi.org/10.56910/gemilang.v3i2.422>
- Senan, N. A. M., & Sulphay, M. M. (2022). Construction and validation of the employability questionnaire for accounting graduates. *Education and Training*, 64(1), 141-159. <https://doi.org/10.1108/ET-04-2021-0152>
- Setayesh, M. H., & Rezaianzadeh, Z. (2013). Identifying and ranking factors affecting innovation in accounting. *Quarterly Journal of Empirical Studies in Financial Accounting*, 20(78), 1-33. <https://doi.org/10.22054/qjma.2023.73784.2461> [In Persian].
- Sithole, S. (2015). Information technology knowledge and skills accounting graduates need. *International Journal of Business and Social Science*, 6(8), 47-52. <http://handle.uws.edu.au:8081/1959.7/uws:35368>
- Tabibi Rad, V., Dianati Deilami, Z., Gholami-Jamkarani, R., Bakhtiari, A., & Abbasian, H. (2022). Multiple intelligence-based education in the accounting classroom, improving students' performance, motivation and skills; new experience. *Empirical Research in Accounting*, 12(3), 81-100. <https://doi.org/10.22051/jera.2021.36949.2901> [In Persian].
- Taftiyan, A., & BaghiNasab, F. (2023). Investigating the relationship between financial literacy and competitive advantage in small and medium enterprises (SMEs) with emphasis on business risk reduction strategy. *Journal of Development & Capital*, 8(1). https://jdc.uk.ac.ir/article_3409.html [In Persian].
- Tan, L. M., & Laswad, F. (2018). Professional skills required of accountants: what do job advertisements tell us?. *Accounting Education*, 27(4), 403-432. <https://doi.org/10.1080/09639284.2018.1490189>
- Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using pls path modeling for assessing hierarchical construct models: guidelines and empirical illustration. *MIS quarterly*, 33(1) 177-195. <https://aisel.aisnet.org/misq/vol33/iss1/11/>

پیوست

نمونه پرسش‌های پرسشنامه پژوهش

مهارت					اهمیت					پرسش‌های پژوهش	ابعاد
مهارت بسیار زیاد	مهارت زیاد	مهارت متوسط	مهارت کم	عدم مهارت	اهمیت بسیار زیاد	اهمیت زیاد	اهمیت متوسط	اهمیت کم	عدم اهمیت		
										میزان شناخت نحوه آزمون فرضیه‌ها؟	کمی و اقتصادسنجی
										میزان تسلط بر تحلیل رگرسیون و تحلیل داده‌ها؟	
										میزان آشنایی با طرح پژوهش، ابعاد شناختی و فلسفی پژوهش‌های کیفی	کیفی
										میزان تسلط بر مراحل انجام پژوهش با استفاده از روش کیفی	
										میزان آشنایی با نگارش و تنظیم مقاله علمی؟	مقاله‌نویسی
										میزان تسلط کامل بر گزارش نتایج مقاله؟	
										میزان آشنایی با ادبیات و پیشینه پژوهش؟	پایان‌نامه‌نویسی
										میزان آشنایی با روش‌شناسی پژوهش؟	
										میزان آشنایی و استفاده از نرم‌افزارها؟	کسب مهارت‌های فناوری
										میزان تسلط بر مدیریت سیستم؟	
										میزان آشنایی با کسب مهارت‌های ارتباطی؟	کسب مهارت‌های حرفه‌ای و آموزش عمومی
										میزان آشنایی با کسب مهارت‌های راهبردی؟	
										میزان شناخت مفهوم سرقت ادبی و اهمیت روش‌های تشخیص و اجتناب از آن؟	اخلاق پژوهش
										میزان شناخت آسیب‌شناسی اخلاقی پژوهش؟	
										میزان آشنایی با مباحث مالیات؟	کسب دانش در زمینه‌های مختلف مورد نیاز حسابداری
										میزان آشنایی با مباحث سرمایه‌گذاری مالی؟	